METSÄTALOUS

Valkoselkätikka viihtyy talousmetsissä

Valkoselkätikan suojelu ei vaadi suuria taloudellisia panostuksia. Laji jopa hyötyy avohakkuista.

KARI SALONEN

Valkoselkätikka hyötyy avohakkuista, kertoo ympäristöasiantuntija Juha-Matti Valonen.

UPM:n ympäristöpäällikkö Sami Oksa korostaa monimuotoisuuden merkitystä kaikille metsän lajeille.

HIRVENSALMI (MT)
Valkoselkätikan kannat ovat elpyneet. Lajin uhanalaisluokitus on voitu vaihtaa äärimmäisen uhanalaisesta erittäin uhanalaiseksi. Valkoselkätikkapesintöjä pystyttiin viime kesänä varmentamaan 120.

”Metsäsertifiointi on auttanut valkoselkätikkaa merkittävästi”, kertoo ympäristöasiantuntija **Juha-Matti Valonen**. ”Talousmetsiin jätettävistä säästöpuista muodostuu tikan tarvitsemaa lahopuuta.”

Valosta tituleerataan UPM:n lintumieheksi. Hän on ollut innokkaasti mukana hankkeessa, jossa kehitettiin ohjeita valkoselkätikan suojelemiseksi metsänhoidon keinoin.

UPM:n lisäksi hankkeeseen osallistuivat WWF, Metsähallituksen Luontopalvelut ja Suomen ympäristökeskus.

Lehtipuut avainasemassa

Kesällä valkoselkätikka herkuttelee millä tahansa hyönteisillä, mutta talvella sen ravintoa ovat lehtilahopuussa elävät kovakuoriaisten toukat. Talvi on tikoille ankaraa aikaa ja Metsähallitus on aikaisemmin ruokkinut niitä talilla kuolleisuuden vähentämiseksi.

”Kanta on nyt vahvistunut niin paljon, ettei Metsähallitus enää ruoki tikkoja. Jokainen voi hommata omalle lintulaudalleen talia tikkojen talven helpottamiseksi”, kertoo Valonen.

”Talviruokinnan vähentyminen voi vaikeuttaa myös pesien löytämistä. Tämä voi heijastua kannan arviointiin, kun pesintöjen varmistuminen vaikeutuu.”

Puulajeista valkoselkätikalle ovat tärkeitä kaikki lehtipuut. Erityisen hyviä ovat lyhytikäiset puut, kuten raita, joista muodostuu nopeasti lahopuuta. Näillä ”roskapuilla” on harvoin taloudellista arvoa.

”Valkoselkätikka voidaan ottaa huomioon metsänhoidossa ilman mitään lisämenoja”, korostaa Valonen. ”Valtaosa valkoselkätikkapareista pesii talousmetsissä.”

Valkoselkätikka pesii elävään puuhun. Esimerkiksi pellonreunan haapa on potentiaalinen valkoselkätikan pesäpuu.

Metsänhoitotoimet suosivat tikkaa

Lehtipuut havumetsässä hyödyttävät sekä luontoa että kasvatettavia puita. UPM:n ympäristöpäällikkö **Sami Oksa** kertoo lajiston monipuolisuuden vaikuttavan maaperän sieniin. ”Havupuilla ja lehtipuilla on eri sienet. Ne toimivat tehokkaimmin yhdessä.”

Avohakkuu avaa metsää. Valon ja lämmön lisääntyminen tarjoaa valkoselkätikalle viihtyisiä pesäpaikkoja.

”Eri-ikäinen ja monipuolinen metsärakenne tarjoaa mahdollisuuksia monille lajeille. Valkoselkätikkaa hyödyttävät metsänhoitotoimet hyödyttävät myös satakieliä ja muita laululintuja”, sanoo Oksa.

”Hakkuiden ajoitusta hyvillä lintukohteilla kannattaa kuitenkin miettiä. Pesintäaikaan lintuja ei kannata häiritä”, Oksa muistuttaa.

Tiedon lisääminen on valkoselkätikan suojelussa avainasemassa. Valkoselkätikkaan liittyvät tikkasodat ovat jääneet historiaan, mutta lajiin voi silti liittyä negatiivisia mielikuvia.

Luonnon monimuotoisuus saadaan metsäsuunnitteluun helposti mukaan. Valkoselkätikka voidaan ottaa huomioon rehevillä kasvupaikoilla. Karuilla metsäkuvioilla voidaan miettiä esimerkiksi metsäkanalintujen tarpeita.

TERHI PAPE-MUSTONEN

TUNTOMERKIT

Valkoselkätikka

Noin 25-28 senttimetriä pitkä, painaa 90 grammaa.
Ääni ”kjyk”, käpytikan ääntä pehmeämpi ja hiljaisempi.
Talviruokinta talilla.
Erittäin uhanalainen, kanta kuitenkin elpymässä.
Alimmillaan vain 30 paria, nyt 120–200.
Varmistettuja pesintöjä erityisesti Etelä-Karjalassa, levinneisyys painottuu Itä- ja Kaakkois-Suomeen.

Valkoselkätikan syömäjälkiä.

Näin erotat valkoselkätikan käpytikasta

■ Käpytikka

- Musta selkä ja musta päälaki Koiraalla punainen niskalaikku
- Valkoiset hartialaikut
- Puhtaan valkoinen vatsa, ei juovia
- Punainen alaperä

■ Valkoselkätikka

- Suurempi kuin käpytikka
- Pitkä nokka ja punainen päälaki. Naaraalla päälaki on musta
- Vaaleanpunertava vatsa, jossa mustia pitkittäisjuovia
- Valkoinen selkä
- Siivissä leveät mustavalkeat poikkijuovat
- Punainen alaperä

Riista on hyvä syy jättää metsä hallitusti hoitamatta

LIMINKA (MT)
Riistan huomioiminen metsänhoidossa ei juuri lisää kustannuksia, projektipäällikkö **Janne Miettinen** Suomen riistakeskuksesta kiteyttää.

Päinvastoin, nyt on sallittua jättää osa metsästä hallitusti hoitamatta.

Riistakeskus on luonut erityisesti metsänomistajille, metsureille ja metsäkoneenkuljettajille suunnatun työohjeen. Siihen on tiivistetty työlajeittain käytännön ohjeet, miten riistaeläinten elinolot voidaan ottaa entistä paremmin huomioon.

Limingan Rosinneva Pohjois-Pohjanmaalla on yksi Askel riistametsään -hankkeen 19 kohteesta, jossa riistapainotteisia metsänhoidon menetelmiä on kokeiltu.

Askel riistametsään -hankkeen projektipäällikkö Janne Miettinen esitteli viime viikolla riistapainotteisen metsänhoidon menetelmiä metsänomistajille.

Suojaa tiheiköistä

Riistan huomioiminen on parasta aloittaa jo taimikon varhaishoidossa.

Metsäkanalintujen, jänisten ja hirvieläinten suojapaikoiksi voi jättää riistatiheikköjä, jotka ovat kooltaan muutaman puun ryhmästä muutamaan aariin.

Ensiharvennuksessa ennakkoraivaus ei aina ole välttämätön, jos näkyvyys kaadettavien puiden tyvelle on riittävä.

Ainakin äärimmäisen tarkasta raivauksesta voitaisiin riistakeskuksen mukaan päästä eroon.

”Jos tämä olisi hakattu, paljon olisi menetetty”, Miettinen osoittaa metsurin jättämää tiheikköä harvennuskohteella.

Tiheiköt on hyvä merkitä kuitunauhoilla, jotta hakkuukoneenkuljettaja osaa jättää ne hakkaamatta.

Riekko hyötyy

Rosinnevalla maanomistajat toivovat, että riekkokanta vahvistuisi.

Hanke palkkasi metsurin kaatamaan osan suokuvion kitukasvuisista männyistä. Avartunut maisema hyödyttää riekkoa, koska petolinnuilla, kuten kanahaukalla, on aiempaa vähemmän lymypaikkoja.

Myös ojia on tukittu, jotta vedenpinta nousisi ja suo palautuisi ojitusta edeltäneeseen tilaan.

Riistakeskuksen mukaan ennallistamiseen sopivat suot, joilla puuston kasvu ei ole lisääntynyt toivotulla tavalla ojituksesta huolimatta.

Asenteet muuttuvat

Riistakeskus suosittaa uudistushakkuissa välttämään voimakasta maanmuokkausta ja raivausta.

Varpukasvusto olisi tärkeää yrittää säilyttää riistan ravinnoksi.

Uudistushakkuun vaihtoehdoksi riistakeskus tarjoaa myös yläharvennusta tai metsän kasvattamista erirakenteisena. Jos riistatiheiköt on kuitenkin hakattu jo aiemmin, kiertoajan pidentäminen on turhaa.

Rosinnevalla yksi kuvio on uudistettu siten, että alalle on jätetty alikasvoskuusikko pystyyn.

Paatunein metsänhoitaja saattaisi pitää alaa huolimattoman työn tyylinäytteenä, mutta paikalla olevat riistamyönteiset metsänomistajat ovat toista mieltä.

Harvennushakkuilla on hyvä jättää riistatiheikköjä eläinten suojapaikoiksi.

”Minua on aina hirvittänyt isot aukot. On erittäin hyvä, että riistalle on jätetty suojapaikkoja”, metsänomistaja **Eero Järvelin** sanoo.

Janne Miettisen mukaan tärkeintä on asennemuutos: metsänhoidossa ei tarvitse enää vaalia puistomaisuutta.

SUVI NIEMI

Riistametsänhoidon työohjeet voi ladata verkosta osoitteesta: Riista.fi > Riistatalous > Riistakannat > Hoitosuunnitelmien toimeenpano > Askel riistametsään

PEKKA FALI

Kitukasvuinen, ojitettu suometsä on hyvä kohde ennallistamiseen. Rosinnevalla ojia tukittiin ja mäntyjä kaadettiin, jotta riekon elinolosuhteet paranisivat. Iäkkäät käkkärämännyt säästettiin.

Haukka tarvitsee vanhoja metsiä, tekopesä ei toimi

Haukkojen pesintä ei ole onnistunut toivotulla tavalla tekopesissä. Talousmetsiin rakennetut pesät eivät korvaa varttunutta metsää.

”Lintuharrastajat tekevät hyvää työtä rakentamalla tekopesiä, kuten kololinnuille pönttöjä ja petolinnuille tekorisupesiä. Vastoin odotuksiani haukkojen pesintä epäonnistui niissä useammin kuin lintujen itsensä rakentamissa pesissä”, kertoo tutkija **Heidi Björklund**.

Björklund on tutkinut haukkojen pesintää väitöstutkimuksessaan Luomuksessa, Helsingin yliopiston Luonnontieteellisessä keskusmuseossa. Tutkimuksessa paljastui, että erityisesti kanahaukat voivat huonosti talousmetsissä.

Kanahaukka tarvitsee menestyäkseen varttunutta kuusimetsää. Sen ottaminen huomioon maisematasolla keinopesää rakennettaessa voi olla haastavaa jopa kokeneelle lintuharrastajalle.

Tiheä kuusikko suojaa kanahaukan pesää ja hidastaa sen saaliseläimiä. Joitakin kanahaukkapareja on asettunut kaupunkien lähimetsiin, joiden metsänhoitotavat sopivat haukoille talousmetsää paremmin.

”Tutkitut haukkakannat ovat taantuneet koko petolintuseurannan ajan eli 1980-luvun alusta. Monen muun lajin tavoin myös haukkojen kehnon tilanteen uskotaan johtuvan muutoksista metsäympäristössä”, Björklund sanoo.

Kanahaukkoja on vainottu, koska niiden ajatellaan kilpailevan ihmisen kanssa metsäkanalinnuista. On kuitenkin todennäköistä, että myös heikentyneet kanalintukannat johtuvat vanhojen metsien pirstaloitumisesta.

TERHI PAPE-MUSTONEN

Karhunkaatolupia halutaan lisää

Maa- ja metsätalousministeriö esitti karhunpyynnin poikkeuslupien enimmäismääräksi 133. Metsästäjäliitto haluaisi nostaa tämän 157 lupaan.

Viime vuonna karhut aiheuttivat kotieläimille, viljelyksille ja mehiläistaloudelle lähes 270 000 euron vahingot, mikä on 80 000 euroa enemmän kuin viime vuonna. Metsästäjäliiton mielestä pyyntiluvat on pidettävä riittävällä tasolla, jotta vahinkojen määrä ei kasva enempää.

Liiton mielestä kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistaminen koko Suomen alueella on hyvää kehitystä, joka parantaa petoyhdysmiesverkoston toimivuutta ja paikallisten suhtautumista karhuun.

Kaatolupia tulisi saada erityisesti vakiintuneen karhukannan alueelle sekä kannan levittäytymisvyöhykkeelle. Myös poronhoitoalueella olisi liiton mukaan perusteltua kasvattaa kaatokiintiöitä.

Luonnonvarakeskuksen tutkimusten mukaan karhukanta kestäisi esitetyn lupamäärän lisäyksen.

LAURA NIKINMAA